خانواده و تربیت اقتصادی دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی (مورد مطالعه: شهرستان کازرون)

◈ دکتر پری مشایخ[1]

چکیده: هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی مؤلفه‌های تربیت اقتصادی از نظر والدین دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی شهرستان کازرون بود. روش پژوهش، آمیخته از نوع متوالی ـ اکتشافی بود. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه و پرسشنامه استفاده شد که روایی و پایایی هر دو مورد تأیید قرار گرفت. جامعهٔ پژوهش شامل والدین دانش‌آموزان پایه‌های چهارم تا ششم دورهٔ ابتدایی شهرستان کازرون بود. نمونهٔ بخش کیفی، ۲۲ نفر از والدین بودند که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و حجم نمونه براساس روش اشباع نظری مشخص شد. در بخش کمّی نیز، بر اساس جدول کرجسی و مورگان، ۳۳۰ نفر از والدین به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های مصاحبه با به‌کارگیری روش هفت مرحله‌ای کلایزی تجزیه و تحلیل شدند. ابتدا ۱۲۷ کد اولیه استخراج شد، سپس این کدها ارزیابی و در قالب ۵۹ کد ثانویه قرار گرفتند. همچنین داده‌ها با استفاده از تحلیل عامل تأییدی مرتبهٔ دوم اعتبارسنجی شد. بررسی نتایج نهایی، دو مؤلفهٔ اصلی بینش و کنش اقتصادی را به‌منزلهٔ مؤلفه‌های تربیت اقتصادی از دیدگاه والدین نشان داد. والدین در بُعد بینش اقتصادی، تدبیر معاش، مقاومت اقتصادی و پس‌انداز کردن را به فرزندان خود می‌آموختند و در زمینهٔ کنش اقتصادی نیز مثبت اندیشی اقتصادی، پذیرش وضع موجود و کارآفرینی را تشویق می‌کردند.

کلید واژگان: خانواده، تربیت اقتصادی، مدرسه، والدین

◉ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۴/۳ ◉ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۳۰

۱. استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد کازرون ، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران. **E-mail:** pary.mashayekh@iau.ac.ir

مقدمه و بیان مسئله

زندگی پیچیدهٔ امروز نیازمند آن است که نسل آینده برای مواجهه با مشکلات اقتصادی تربیت شوند. در این راستا، خانواده به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی و منبع اصلی تربیت و رشد کودکان نقش اساسی ایفا می‌کند (نوگراهنی[1] و سودارنو[2]، ۲۰۲۳). رفتار اقتصادی اعضای خانواده، به‌ویژه والدین، تأثیر مستقیمی بر رفتار کودکان در انجام فعالیت‌های اقتصادی دارد (پریما[3] و همکاران، ۲۰۲۳). به‌عبارت دیگر، زمینهٔ اولیهٔ یادگیری رفتار اقتصادی کودکان در بستر خانواده شکل می‌گیرد و در مراحل بعدی تقویت می‌شود (چووا[4] و دسپارد[5]، ۲۰۱۴). افزون بر این، سبک زندگی و جهت‌گیری فرهنگی خانواده‌ها بر دانش و تربیت اقتصادی کودکان تأثیر دارد. نگرش خانواده، گفت‌وگوی بین نسلی، تعهدات مشترک، انتقال ارزش‌ها، سنت‌ها، آداب و رسوم و نیز الگوهای همکاری همگی در ایجاد شرایط لازم برای موفقیت اقتصادی نقش مهمی دارند (تیلور[6] و همکاران، ۲۰۲۴).

تربیت اقتصادی فرایندی پیوسته است که از کودکی تا بزرگسالی جریان دارد، فرایندی که طی آن، افراد دانش مربوط با رفتارهای مطلوب اقتصادی را آموخته و آن‌را به‌صورت ارزش در شخصیت خود نهادینه می‌کنند. تربیت اقتصادی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های واقعی زندگی را برای تفکر و انتخاب آگاهانه در نقش‌هایی چون مصرف‌کننده، پس‌اندازکننده، سرمایه‌گذار، شهروند، نیروی‌کار و مشارکت‌کنندهٔ فعال در اقتصاد کسب کنند (شاه‌ملکی و همکاران، ۲۰۴۱). در این راستا، خانواده به‌منزلهٔ نخستین محیط آموزشی، نقش مهمی در شکل‌دهی رفتارهای مصرفی و تولیدی فرزندان ایفا می‌کند (نارمادیتیا[7] و همکاران، ۳۲۰۲).

والدین درحکم حلقهٔ اتصال میان نظریه و عمل، در یادگیری‌های اولیهٔ تربیت اقتصادی فرزندان نقش اساسی دارند. آنها نخستین واحد اجتماعی هستند که کودکان با آن آشنا می‌شوند و تأثیر آشکار و پنهان بسیاری بر رفتارهای فرزندان خود دارند. آنها با ارائهٔ اطلاعات، شبکه‌ها و منابع و نیز ایفای نقش الگوهای مالی (یونگ[8]، ۲۰۲۱) به‌طور غیرمستقیم از طریق ارتباطات میان ـ فردی و سبک‌های فرزندپروری بر نگرش‌ها و رفتارهای مالی فرزندان خود اثر می‌گذارند (سریکارن[9]، ۲۰۲۲). آنها ارزش‌های مرتبط با مصرف را در سنین اولیه به کودکان خود آموزش می‌دهند و با تعاملات روزمرهٔ خانوادگی، بر نگرش، دانش و توانایی مالی کودکان تأثیر بنیادین می‌گذارند. کودکان نخستین درس‌های خود را با مشاهدهٔ

1. Nugraheni
2. Sudarno
3. Prima
4. Chowa
5. Despard
6. Taylor
7. Narmaditya
8. Jung
9. Srikarn

خرید والدینشان و مدیریت منابع محدود خانواده می‌آموزند (گادمانسون[1] و دینز[2]، ۲۰۱۱).

تربیت اقتصادی در محیط خانواده، درک و کاربرد مفهوم اقتصادی را برای کودکان آسان می‌کند. شکل‌گیری باورهایی همچون صرفه‌جویی، مهارت در کنترل و نگهداری پول که به معنای اندوختن ثروت است، محصول فرایند یادگیری مشاهده‌ای است که در دورهٔ رشد کودکی و با مشاهدهٔ الگوهای رفتاری و انتخابی خانواده‌ها اتفاق می‌افتد (مطهری و نیکخو، ۱۴۰۲).

بر اساس نظریهٔ یادگیری مشاهده‌ای، عوامل محیطی نقش مهمی در شکل‌گیری نگرش‌ها و دانش افراد دارند، به‌گونه‌ای که کودکان با مشاهده، تقویت مثبت یا منفی، مشارکت و آموزش عمدی والدین، تجربه‌های مالی کسب می‌کنند. آنها همان‌طور که سال‌ها از طریق تعامل اجتماعی یاد می‌گیرند، شروع به درک و شکل‌دهی به نگرش‌ها و دانش خود در زمینهٔ امور مالی می‌کنند (یورگنسن[3] و ساولا[4]، ۲۰۱۰). به‌عبارت‌دیگر کودکان اقدامات مالی را با مشاهده و الگوبرداری از رفتارهای والدین خود فرا می‌گیرند. والدین با مدل‌سازی رفتار مصرف‌کننده، فرزندان خود را از نظر مالی اجتماعی می‌کنند. آنها به عنوان الگو، بر رفتار آیندهٔ فرزندانشان در پس‌انداز و استقراض اثر می‌گذارند (اندو[5]، ۲۰۲۳)

اهمیت آموزش اقتصادی در تربیت نسلی که با روحیهٔ اقتصادی رشد یافته باشد، به خوبی شناخته شده است. بی‌توجهی به تربیت اقتصادی در بزرگسالی می‌تواند به سردرگمی در رابطه با اقتصاد منجر شود (ایلانگ[6]، ۲۰۱۳)، چراکه تربیت صحیح از سنین پایین، تأثیر بسیاری بر رشد همه‌جانبهٔ کودک خردسال در آینده دارد. اگر به ویژگی‌هایی چون دانش مالی، سخت‌کوشی، هوش تجاری و حسابداری اقتصادی درسنین پایین توجه شود، دوره‌های بعدی توسعهٔ بیشتری خواهند یافت. کودکانی که مفهوم پول و رفع نیازهای خود را می‌شناسند، در استفاده از پول استقلال و مسئولیت‌پذیری دارند. آنها با یادگیری پس‌انداز کردن می‌توانند در آینده نیاز خود به کالاها و خدمات را بدون دریافت وام رفع کنند (سرینایانتی[7] و همکاران، ۲۰۲۳).

پژوهش‌های اخیر نیز بر اهمیت نقش خانواده به‌عنوان عامل اصلی یادگیری امور مالی به‌ویژه درسنین پایین تأکید دارند و خانواده را پایه‌ای برای جامعه‌پذیری مالی مستمر در طول زندگی فرد معرفی می‌کنند (پهلوان‌شریف و نقوی، ۲۰۲۰). علوی (۱۴۰۳)، وظیفهٔ والدین در برابر فرزندان را از دیدگاه فقه اسلامی، تربیت اقتصادی و تأمین نیازهای معیشتی آنان می‌داند. از این دیدگاه والدین موظفند فرزندان خود را در عرصهٔ اقتصادی به‌گونه‌ای تربیت کنند که در تولید (کسب معاش)، توزیع کالا و خدمات و مخارج زندگی (مصرف) توانمند باشند و هزینه‌های زندگی را بدون اسراف و به اندازهٔ

1. Gudmunson
2. Danes
3. Jorgensen
4. Savla
5. Ndou
6. Elonge
7. Srinahyanti

نیازهای واقعی مدیریت کنند.

رشید و همکاران (۱۳۹۶)، تربیت اقتصادی کودکان را یکی از مؤلفه‌های تربیت از نظر والدین ایرانی می‌دانند و معتقدند تضمین آیندهٔ کودک از لحاظ شغلی و خانوادگی نیازمند تحصیلات، صرفه‌جویی، پس‌انداز کردن و آشنایی با مفاهیمی مانند پول، سرمایه‌گذاری، سود، سپرده، تولید، خرید و فروش است. پریما و همکاران (۲۰۲۳)، در بررسی آموزش‌های اقتصادی غیررسمی والدین، شاخص‌های تربیت اقتصادی در محیط خانواده را شامل ارزش‌های صداقت می‌دانند که والدین با الگوسازی در زندگی روزمره به فرزندان می‌آموزند. اینانا[1] و همکاران (۲۰۲۳) نشان دادند که افزایش توانمندی کودکان و پرورش آگاهی اقتصادی آنان از سنین پایین با ایجاد عادت، الگوسازی و انتقال دانش امکان‌پذیر است و والدین می‌توانند چگونگی مدیریت پول را در همین سن به کودکان یاد دهند.

ژائو[2] و ژانگ[3] (۲۰۲۰) نیز نشان دادند جامعه‌پذیری مالی والدین تأثیرات مثبت معناداری بر سواد مالی، رفتار مالی و رفاه مالی کودکان دارد. کووجی[4] و همکاران (۲۰۱۴) با تأیید همبستگی مثبت میان فعالیت آموزش غیررسمی والدین در زمینهٔ اقتصاد و سطح دانش اقتصادی فرزندان، معتقدند که سطح دانش اقتصادی کودکانی که والدینشان برای آنها مسائل اقتصادی را توضیح می‌دهند و با آنها در مورد برنامه‌ریزی بودجهٔ خانوار صحبت می‌کنند، به‌طور معناداری بیشتر از کودکانی است که در جریان مسائل مالی خانواده قرار نمی‌گیرند.

در مجموع، بررسی ادبیات پژوهشی داخلی نشان می‌دهد که با وجود مطالعات بسیار در زمینهٔ چرایی، چگونگی و همچنین موانع و مشکلات تربیت اقتصادی، نقش خانواده در حکم عامل کلیدی در هدایت مالی و رشد توانایی پولی و مالی نسل جوان کمتر مورد بررسی قرارگرفته و تاکنون در کشور ما پژوهشی به‌طور خاص به این مهم نپرداخته است. از این رو، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این پرسش است که «مؤلفه‌های تربیت اقتصادی کودکان دورهٔ ابتدایی از دیدگاه والدین کدام‌اند؟»

روش پژوهش

بر اساس هدف، پژوهش حاضر در زمرهٔ پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد. از نظر نحوهٔ گردآوری داده‌ها، این پژوهش از نوع آمیخته با طرح اکتشافی است. بدین‌صورت‌که ابتدا در بخش کیفی با استفاده از رویکرد پدیدارشناختی، مصاحبه‌هایی در زمینهٔ تربیت اقتصادی با والدین انجام شد. سپس، بر اساس تحلیل محتوای مصاحبه‌ها، پرسشنامه‌ای تدوین شد که در بخش کمّی، با استفاده از روش توصیفی ـ پیمایشی میان نمونهٔ بزرگ‌تری از والدین اجرا شد.

1. Inanna
2. Zhao
3. Zhang
4. Kołodziej

جامعه آماری پژوهش شامل والدین (پدران و مادران) دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی شهرستان کازرون بود که به روش نمونه‌گیری هدفمند (موارد نوعی) انتخاب شدند. در این روش نمونه‌گیری، افرادی به‌عنوان مشارکت‌کننده انتخاب می‌شوند که نمایندهٔ افراد عادی جامعه باشند. دلیل استفاده از این روش، انعکاس دیدگاه‌های اکثریت در نتایج پژوهش است (رنجبر، ۱۳۹۱). پس از انجام مصاحبه با ۱۸ نفر از والدین، پژوهشگر به اشباع داده‌ها دست یافت. با این حال، به منظور اطمینان بیشتر از عدم وجود پاسخ‌های تکراری، مصاحبه‌ها با ۴ نفر دیگر ادامه یافت. در نهایت، پس از انجام مصاحبه با ۲۲ نفر و با توجه به عدم دستیابی به دادهٔ جدید نمونه‌گیری به اتمام رسید.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای نمونه در مرحله کیفی

ردیف	جنسیت	تحصیلات	وضعیت شغلی	ردیف	جنسیت	تحصیلات	وضعیت شغلی
۱	زن	دیپلم	خانه‌دار	۱۲	مرد	زیردیپلم	تعمیرکار
۲	زن	دیپلم	خانه‌دار	۱۳	مرد	دیپلم	راننده
۳	مرد	دیپلم	آزاد	۱۴	زن	دیپلم	خانه‌دار
۴	زن	لیسانس	خانه‌دار	۱۵	زن	دیپلم	منشی
۵	زن	دیپلم	منشی	۱۶	زن	لیسانس	کارمند
۶	زن	زیردیپلم	خانه‌دار	۱۷	مرد	زیردیپلم	کشاورز
۷	زن	دیپلم	خانه‌دار	۱۸	زن	زیردیپلم	خانه‌دار
۸	مرد	لیسانس	معلم	۱۹	زن	دیپلم	خانه‌دار
۹	زن	زیردیپلم	خانه‌دار	۲۰	زن	دیپلم	خانه‌دار
۱۰	زن	لیسانس	کارمند	۲۱	مرد	دیپلم	آزاد
۱۱	مرد	لیسانس	کارمند	۲۲	زن	زیردیپلم	خانه‌دار

در بخش کمّی، ۳۳۰ نفر از والدین دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی شهر کازرون، بر اساس جدول کرجسی و مورگان، به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. از این تعداد ۸۶/۱ درصد زن (۲۸۴ نفر) و ۱۳/۹ درصد (۴۶ نفر) مرد بودند. ۸۳/۳ درصد (۲۷۵ نفر) این خانواده‌ها دو والدی بودند. در خانواده‌های تک والدی نیز ۱۳/۳ درصد (۴۴ نفر) مادر، سرپرست خانوار بود و ۳/۳ درصد (۱۱ نفر) پدر به‌تنهایی در خانه حضور داشت؛ اما از آنجا که مادران بیشتر در فرایندهای مربوط به بچه‌ها درگیر می‌شوند، اکثر اعضای نمونه را زنان تشکیل می‌دادند. ازنظر تحصیلات نیز بیشتر اعضای نمونه یعنی ۸۹/۱ درصد (۲۶۱ نفر)

دارای مدرک دیپلم و زیردیپلم بودند.

داده‌های پژوهش با به‌کارگیری دو ابزار مصاحبه و پرسشنامه گردآوری شد. در بخش کیفی از مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. به‌این‌صورت که ابتدا پژوهشگر طی مقدمه‌ای به معرفی اهداف پژوهش می‌پرداخت. سپس سؤالات پژوهش را مطرح می‌کرد. زمان هر مصاحبه، بسته به مدت تکمیل پاسخ‌های شرکت‌کنندگان حدود ۲۰ تا ۴۵ دقیقه متغیر بود. در صورت موافقت شرکت‌کنندگان، مصاحبه‌ها ضبط و در غیر این‌صورت، نظرات آنها بر روی کاغذ ثبت می‌شد. برای تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها از روش هفت مرحله‌ای کلایزی استفاده شد که مراحل آن به شرح زیر است:

- در مرحلهٔ اول از داده‌ها یادداشت‌برداری شد و متن مصاحبه‌ها کلمه به کلمه و با دقت نوشته شد.
- در مرحلهٔ دوم، اظهارات و اصلاحات مرتبط با بحث، عبارات و جملات مهم استخراج شد.
- در مرحلهٔ سوم، از هریک از اظهارات، یک مفهوم که بیانگر تفکر اساسی فرد بود، استخراج شد. سپس جملات مهم استخراج شده، مفهوم‌بخشی شد.
- در مرحلهٔ چهارم، توصیف‌های شرکت‌کنندگان در دسته‌های خاص مرتب شد. بعد از بررسی چندباره، خوشه‌های معنایی شکل‌گرفت و ارتباط آن با مقوله‌های کلی مشخص شد.
- در مرحلهٔ پنجم، موارد استخراج‌شده به توصیفی کامل و جامع تبدیل شد. به‌این‌صورت که نتایج برای توصیف جامع از پدیدهٔ مورد مطالعه به هم پیوند داده شد و دسته‌های کلی‌تری شکل گرفت.
- در مرحلهٔ ششم، توصیف‌ها خلاصه شدند و موارد زائد و اغراق‌شده از ساختار کلی داده‌ها حذف شدند.
- سرانجام در مرحلهٔ هفتم، برای روشن کردن ایده‌ها و موثق کردن یافته‌ها به شرکت‌کنندگان مراجعه شد. این مرحله باهدف تأیید یافته‌های پژوهش، با استفاده از روش بازبینی اعضا انجام گرفت.

برای تعیین روایی مصاحبه‌ها، از روش‌هایی مثل کاوش به‌وسیلهٔ افراد مورد مطالعه، توصیف دقیق و جزئی شدهٔ فرایند پژوهش و تجزیه‌وتحلیل داده‌ها استفاده شد. برای کاوش به‌وسیلهٔ مصاحبه‌شوندگان، متن پیاده شدهٔ مصاحبه‌ها، به آنها بازگردانده شد و از آنها درخواست شد تا یافته‌های کلی را ارزیابی کرده و دربارهٔ درستی آنها اظهار نظر کنند تا هرگونه اصلاح، تغییر یا نظر جدیدی اعمال شود.

در بخش کمّی نیز، بر اساس نتایج مصاحبه‌ها، پرسشنامه‌ای شامل ۵۹ گویه تهیه شد. روایی محتوایی پرسشنامه‌ها با استفاده از روش CVR[1] لاوشه محاسبه شد که برابر با ۰/۸۷ و قابل قبول بود. برای برآورد پایایی پرسشنامه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۹ و برای هر یک از عوامل بینش اقتصادی و کنش اقتصادی به ترتیب برابر با ۰/۸۹ و ۰/۹۰ بود.

1. Content validity ratio

یافته‌ها

به منظور بررسی پرسش اصلی پژوهش «مؤلفه‌های تربیت اقتصادی کودکان دورهٔ ابتدایی از دیدگاه والدین کدام است؟»، نخست از متن مصاحبه‌ها ۱۲۷ کد استخراج شد. سپس این کدها ارزیابی و ۵۹ کد ثانویه استخراج شد که در قالب مؤلفه‌های تربیت اقتصادی با عناوین تدبیر معاش، مدیریت خرید، قناعت، پس‌انداز، تلاش کارآفرینانه، مقاومت اقتصادی و مثبت اندیشی اقتصادی قرار گرفت (جدول ۲).

۱. **بینش اقتصادی:** اولین مورد مستخرج از مصاحبه‌ها، بینش اقتصادی بود که به معنای شناخت، آگاهی و باورهای حاکم بر برداشت‌های انسان از روابط اقتصادی و نقش آن در زندگی است. بینش اقتصادی به شناخت از فعالیت‌های اقتصادی خود و جامعه و کشف و تبیین روابط اقتصادی اشاره دارد (عباسی‌فر و نخلی، ۱۳۹۱). این بُعد شامل سه مؤلفهٔ تدبیر معاش، پس‌انداز و مقاومت اقتصادی بود.

والدین هنگام خرید و شناخت قیمت‌ها، تحقیق را به فرزندانشان آموزش می‌دادند و تلاش می‌کردند آنها را به‌تنهایی یا زیر نظر خود به خرید بفرستند و به آنها بیاموزند که هنگام خرید به جنس و کیفیت کالا توجه کنند. در این راستا مصاحبه‌شوندهٔ شمارهٔ ۵ می‌گفت: *«پول توجیبی بچه‌ها هفتگیه و باید خودشان فکر کنند چه جوری تا آخر هفته پول داشته باشند»*.

همچنین والدین، مقاومت اقتصادی را آموزش می‌دادند. آنها بیان می‌کردند که در هر وضعیت اقتصادی باشند بر اصولی مانند پول نگرفتن از غریبه، قدردانی از داشته‌های خود و کنار آمدن با زندگی سخت تأکید می‌کنند. مصاحبه‌شوندهٔ شمارهٔ ۱۵ در این راستا می‌گفت *«با فرزندم طوری رفتار می‌کنم که یاد بگیره با نداشتن کنار بیاد؛ اما به دیگران رو نزنه»*.

آنها همچنین بر پس‌انداز کودکان تأکید داشتند و کودکان خود را به جمع کردن پول توجیبی و یا هدیه‌ها و عیدی‌ها به شکل داشتن حساب بانکی، خرید طلا، شرکت در صندوق‌های خانوادگی، قرض دادن به والدین و داشتن قلک تشویق می‌کردند. حتی حفظ ارزش پول در آینده را نیز به کودکان خود می‌آموختند. مصاحبه‌شوندهٔ شمارهٔ ۱۳ بیان می‌کرد: *«به فرزندم یاد می‌دهم چیزهایی خریداری کند که در آینده ارزش پولی آن زیاد بشود مثلاً برای خودش یک تکه طلا بخرد»*.

۲. **کنش اقتصادی:** کنش اقتصادی، عملی‌کردن تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و انگیزه‌های ترغیب‌کننده به سمت انجام فعالیت‌های اقتصادی است (عباسی‌فر و نخلی، ۱۳۹۱). در این زمینه والدین مثبت اندیشی اقتصادی و کارآفرینی را آموزش می‌دادند و برخی از والدین نیز کارکردن و داشتن درآمد را در فرزند خود سرکوب می‌کردند.

کارآفرینی، طرز فکر و بینشی است که بهترین دوران برای پرورش آن، در زمان کودکی است (اکسلسون[1] و همکاران، ۲۰۱۵). آموزش‌های اولیه دربارهٔ کسب و کار، در سال‌های دبستان و قبل از آن سبب تشویق کودکان به سمت کارآفرینی می‌شود (بهمنی و همکاران، ۱۳۹۶).

1. Axelsson

در این راستا تعدادی از والدین می‌گفتند به فرزندان خود می‌آموزند که به دنبال ایجاد کار و یک منبع درآمدی باشند. برخی از آن‌ها فرزندان خود را به انجام کارهایی مانند کاشت و فروش سبزی، جمع‌آوری و فروش مواد بازیافتی خانواده تشویق می‌کردند. در این راستا مصاحبه‌شوندهٔ شمارهٔ ۱۰ می‌گفت: *«هرکدام از فرزندان را با توجه به توان جسمی و سن و سالشان و جنسیت آن‌ها کمک و راهنمایی می‌کنیم مثلاً در تولید گل و گیاه»*.

اما برخی والدین بر پذیرش وضع موجود تأکید داشتند و تولید و داشتن درآمد را به‌دلیل درگیری با برخی از اعتقادات سرکوب می کردند. آنها به دلایلی چون کوچک بودن بچه‌ها، درس داشتن و یا دختر بودن آنها اشاره می‌کردند. مصاحبه‌شوندهٔ شمارهٔ ۱۴ می‌گفت: *«الآن زود است که بچه‌ام بخواهد وارد مشکلات بشود و برای کسب درآمد انرژی بگذارد، تازه دختر هم هست نیازی به کار کردن ندارد»*، یا مصاحبه‌شوندهٔ شمارهٔ ۲۱ می‌گفت: *«خدا را شکر آن‌قدر پول دارم که نیازی نباشد بچم تو این سن به فکر درآمد باشد»*. والدین ارثی بودن اقتصاد خانواده، کنار آمدن با مشکلات اقتصادی و سختی زندگی را پذیرفته بودند و به بچه‌های خود نیز یاد می‌دادند. البته بیشتر آن‌ها تغییر شرایط اقتصادی خانواده را با ادامه تحصیلات ممکن می‌دانستند.

جدول ۲. نتایج تحلیل مصاحبه‌ها و نحوهٔ شکل‌گیری کدگذاری

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
بینش اقتصادی	تدبیر معاش	● تحقیق هنگام خرید، شناخت قیمت‌ها، بازی فروش اجناس در منزل، خرید کالای باکیفیت، تطبیق جنس با قیمت و توضیح هنگام خرید، تناسب دخل‌وخرج، شناخت موقعیت داشتن و نداشتن‌ها، بازی پولی، اولویت‌بندی خرید، نظارت بر هزینه‌های خانواده، مدیریت صحیح پول خود، تفکیک نیاز و خواسته، تطابق درآمد و هزینه، کم کردن توقعات، خرج کردن در زمینه‌های مهم، خرید کم‌تر از درآمد و نیاز، استفاده از لوازم قبلی، استفاده از لقمهٔ خانواده به‌جای خرید از بوفه، ساده‌زیستی، تأکید بر ارزشمندی وسایل
	مقاومت اقتصادی	● نگرفتن پول از غریبه، قدردانی از داشته‌های خود و کنار آمدن با زندگی، دوری از طمع‌ورزی
	پس‌انداز	● داشتن حساب بانکی، تشویق به خرید طلا، تشویق به شرکت در صندوق‌های خانوادگی، قرض دادن به والدین، شرکت در مخارج خانه، جمع‌کردن پول توجیبی، قلک داشتن
کنش اقتصادی	مثبت اندیشی اقتصادی	● توکل بر خداوند در کسب روزی، اعتماد به‌نفس برای تلاش اقتصادی، حسن ظن به خداوند در نتیجه‌بخش بودن کار اقتصادی
	پذیرش وضع موجود	● ارثی بودن اقتصاد خانواده، کنار آمدن با مشکلات اقتصادی، کنار آمدن با فقر خانواده، عدم نیاز به شغل، مهم‌تر بودن درس، دختر بودن
	کارآفرینی	● سبزی فروشی، تولید گل و گیاه در خانه، درست کردن بدلی‌جات، ترشی، پرورش مرغ و کبوتر

مؤلفه‌های تربیت اقتصادی کودکان از دید والدین دانش‌آموزان دورهٔ ابتدایی با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم اعتباریابی شد. ابتدا روایی همگرا بر اساس سه معیار بارهای عاملی استاندارد، شاخص AVE[1] و پایایی ترکیبی بررسی شد. میانگین واریانس استخراج‌شده و همبستگی عامل‌های مکنون برای همهٔ متغیرهای پنهان مورد مطالعه، بیشتر از ۰/۵ و مناسب بود و مقادیر پایایی ترکیبی بزرگ‌تر از ۰/۷ بود. با توجه به معنادار شدن ضرایب همبستگی بین پنج مکنون در قالب مدل اندازه‌گیری می‌توان گفت، ابزار تحقیق، روایی منطقی دارد (جدول شماره۳).

جدول ۳. خلاصه نتایج به‌دست‌آمده از مدل اندازه‌گیری تحلیل عامل تأییدی مرتبه اول

مکنون	نشانگر در مدل	مقدار غیراستاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	AVE	پایایی ترکیبی	تدبیرمعاش	پس‌انداز	مقاومت	مثبت اندیشی	کارآفرینی	فرا روایت
تدبیر معاش	Q4	۱	–	–	۰/۵۲	۰/۷۱	۱	–	–	–	–	–
	Q19	۰/۷۷	۰/۱۲	۵/۹								
	Q24	۱/۲۵	۰/۱۹	۶/۳								
	Q25	۱/۰۷	۰/۲۸	۶/۱								
	Q26	۱/۰۶	۰/۱۷	۶/۱								
	Q27	۱/۳۹	۰/۲۰	۶/۹								
	Q28	۱/۰۸	۰/۱۷	۶/۳								
	Q31	۱/۱۳	۰/۱۷	۶/۵								
	Q34	۱/۲۹	۰/۲۱	۶/۱								
	Q35	۱/۴۲	۰/۲۰	۶/۹								
	Q36	۱/۰۹	۰/۱۵	۷/۱								
	Q40	۱/۲۱	۰/۲۰	۶/۹								
	Q49	۱/۴۲	۰/۲۳	۶/۱								
	Q53	۱/۴۷	۰/۲۱	۶/۹								
	Q54	۱/۰۲	۰/۱۴	۷/۱								

1. Average Variance Extracted

جدول ۳. (ادامه)

مکنون	نشانگر در مدل	مقدار غیراستاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	AVE	پایایی ترکیبی	تدبیر معاش	پس‌انداز	مقاومت	مثبت اندیشی	کارآفرینی	فرا روایت
پس‌انداز	Q45	۱	–	–	۰/۵۵	۰/۷۰	۰/۶۵	۱	–	–	–	–
	Q46	۲/۰۵	۰/۳	۶/۹								
	Q47	۱/۸	۰/۲۸	۶/۳								
	Q48	۱/۲۷	۰/۲۰	۶/۲								
مقاومت	Q7	۱	–	–	۰/۵۱	۰/۷۱	۰/۹۰	۰/۷۵	۱	–	–	–
	Q51	۱/۵۵	۰/۲۴	۶/۴								
مثبت اندیشی اقتصادی	Q42	۱	–	–	۰/۶۸	۰/۷۰	۰/۵۵	۰/۷۶	۰/۳۰	۱	–	–
	Q43	۰/۸۰	۰/۰۱	۸/۶								
کارآفرینی	Q8	۱	–	–	۰/۵۰	۰/۷۱	۰/۷۱	۰/۴۲	۰/۴۷	۰/۳۰	۱	–
	Q16	۰/۴۸	۰/۰۷	۶/۱								
	Q22	۰/۲۸	۰/۰۴	۵/۷								
پذیرش وضع موجود	Q9	۱	–	–	۰/۵۴	۰/۷۳	۰/۶۷	۰/۳۹	۰/۷۹	۰/۴۹	۰/۸۴	۱
	Q10	۰/۷۰	۰/۱۰	۶/۸								
	Q23	۰/۷۲	۰/۱۱	۶/۱								

شاخص‌های برازش کلی مدل نیز، در تحلیل عاملی مرتبهٔ اول بررسی شد (در جدول شماره ۴). برخی از شاخصها در الگوی اصلی (بدون اصلاح) در وضعیت مطلوب قرار نگرفتند و با اعمال برخی اصلاحات برازش الگو، بهبودیافته و به شاخص‌های مورد قبول نزدیک شد.

جدول ۴. نتایج بررسی شاخص‌های برازش کلی تحلیل عامل تأییدی مرتبهٔ اول

شاخص	df / X^2	CFI	TLI[1]	GFI	RMSEA
قبل از اصلاح	۳/۷	۰/۷۸	۸۷	۰/۸۵	۰/۰۷
بعد از اصلاح	۲/۳۶	۰/۹۹	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۰۵
مقدار مطلوب	≤۳	۰/۹≤	۰/۹≤	۰/۹≤	≤۰/۰۵

برای بررسی متغیر مکنون اصلی (تربیت اقتصادی)، تحلیل عاملی مرتبهٔ دوم استفاده شد که مقدار RMSEA[2] برابر ۰/۰۵ و شاخص‌های دیگر CFI[3]، PNFI[4]، AGFI[5]، IFI[6] در دامنهٔ مطلوب بودند (جدول شمارهٔ ۶)

جدول ۵. خلاصهٔ نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبهٔ دوم

ردیف	رابطه	ضرایب غیراستاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری
۱	بینش اقتصادی ـ تدبیر معاش	۱	–	۰/۹۴	–	–
۲	بینش اقتصادی ـ پس‌انداز	۰/۸۵	۰/۱۶	۰/۷۲	۵/۰۸	۰/۰۰۱
۳	بینش اقتصادی ـ مقاومت اقتصادی	۰/۸۴	۰/۱۵	۰/۹۵	۵/۵	۰/۰۰۱
۴	کنش اقتصادی ـ مثبت اندیشی اقتصادی	۱	–	۰/۶۴	–	–
۵	کنش اقتصادی ـ کارآفرینی	۱/۲۰	۰/۲۵	۰/۸۸	۴/۲۶	۰/۰۰۱
۶	کنش اقتصادی ـ پذیرش وضع موجود	۱/۲۰	۰/۲۵	۰/۸۰	۴/۸۰	۰/۰۰۱

جدول ۶. نتایج بررسی شاخص‌های برازش کلی تحلیل عامل تأییدی مرتبه دوم

شاخص	X^2	Df	df / X^2	GFI	AGFI	TLI	CFI	RMSEA
مقدار گزارش‌شده	۹۰۳/۲۳	۳۷۰	۲/۴۴	۰/۹۳	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۰۶
مقدار مطلوب	–	–	≤۳	۰/۹≤	۰/۹≤	۰/۹≤	۰/۹≤	≤۰/۰۸

1. Tucker-Lewis Index
2. Root Mean Square Error of Approximation
3. Comparative Fit Index
4. Parsimony Normed Fit Index
5. Adjusted Goodness of Fit Index
6. Incremental Fit Index

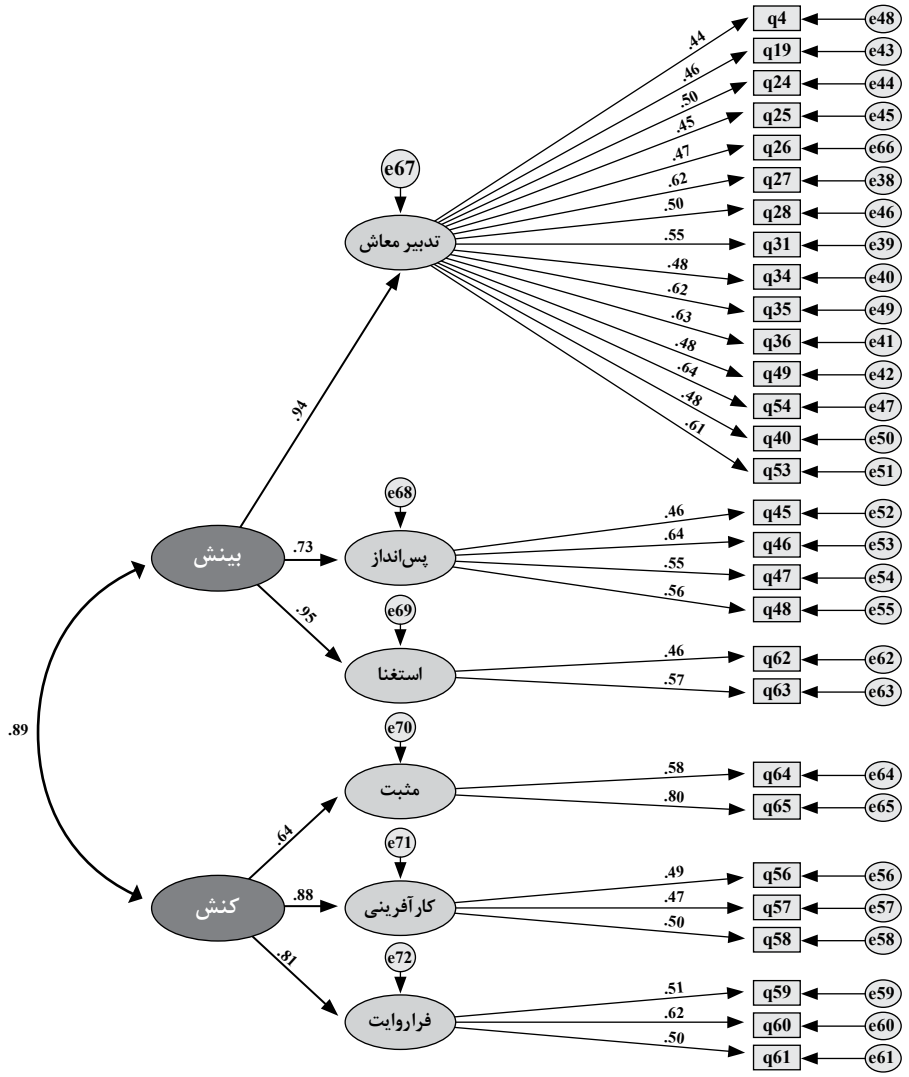

شکل ۱. تحلیل عامل تأییدی مرتبهٔ دوم تربیت اقتصادی

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، نقش والدین در تربیت اقتصادی دانش‌آموزان شهرستان کازرون مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس یافته‌ها، مؤلفه‌های تربیت اقتصادی والدین شامل دو بُعد بینش و کنش اقتصادی اســـت. بینش اقتصادی یا همان تفکر و دقت نظر در امور مالی، شامل مواردی چون تدبیر معاش، پس‌انداز کردن و مقاومت اقتصادی است. کنش اقتصادی نیز مرتبط با تلاش اقتصادی برای کسب درآمد مالی و شامل مثبت‌اندیشی اقتصادی، پذیرش وضع موجود و کارآفرینی است.

این یافتهٔ پژوهش با تحقیقات لوبارون وهمکاران (۲۰۱۸)، یونگ (۲۰۲۱) و اندو (۲۰۲۳) همسو است. آنها بیان می‌کنند که والدین از طریق الگوسازی، بحث و یادگیری تجربی برنامه‌ریزی مالی، مدیریت و تسهیم پول را به فرزندان خود می‌آموزند. مولیانی[1] و همکاران (۲۰۱۸) هم معتقدند که رفتار مصرفی کودکان تحت‌تأثیر آموزش‌های اقتصادی خانواده قرار دارد. والدین ضمن آموزش تصویری از درآمد و هزینه، به فرزندان خود چگونگی مصرف پول را می‌آموزند. آنها پس‌انداز کردن را به عنوان یکی از روش‌های مدیریت مالی از سنین پایین به روش‌های مختلفی آموزش می‌دهند (کوچکاروف[2]،۲۰۲۱) که در نهایت منجر به جامعه‌پذیری مالی و افزایش دانش و علاقهٔ فراگیر در زمینهٔ پس‌انداز کردن می‌شود (فانیما[3] و مفیدا[4]، ۲۰۲۴).

در رابطه با کسب درآمد و کارآفرینی، خانواده‌ها دو دیدگاه داشتند، گروهی به کودکان خود درآمدزایی و کارآفرینی را می‌آموختند که با پژوهش هارهاپ[5] و همکاران (۲۰۲۳) همسوست. آنها معتقدند خانواده نقشی مهم در یادگیری و حمایت فرزندان در کارآفرینی دارد. بشیریان و همکاران (۱۴۰۱) نیز بیان می‌کنند که خانواده‌ها با انتقال مفاهیم اصلاحات، آیین‌ها و رفتارهای اجتماعی می‌توانند نقش مؤثری در آشنایی با مفاهیمی مانند استقلال‌طلبی و خطرسازی در عرصهٔ فعالیت‌های اقتصادی و کارآفرینی به فرزندان خود داشته باشند.

اما گروه دوم، با تلاش برای رشد کارآفرینی و درآمدزایی کودکان و به‌ویژه دختران موافق نبودند. بسیاری از آموزش‌های اقتصادی آنها در راستای پس‌انداز کردن بود. همسو با این یافته، تیلور و همکاران (۲۰۲۴) نیز معتقدند آموزش‌های خانواده‌ها به روش‌های پس‌انداز کردن محدود می‌شود و به‌ندرت بسیاری از مفاهیم مالی دیگر را شامل می‌شود. آنها بیشتر به فرزندانشان آموزش می‌دادند که در رابطه با امور مالی خود چه کارهایی انجام ندهند.

به‌طورکلی والدین ارزش‌ها، نگرش‌ها و دانش خود از جمله ایده‌های مربوط به پول، سرمایه‌گذاری و امور مالی را از طریق محیط خانواده، شیوه‌های آموزشی و مدل‌های زندگی به فرزندان خود منتقل می‌کنند. آنها با تأکید بر انجام وظایف مالی در محیط خانه، تأثیر عمیقی بر دانش و سواد مالی کودک خود می‌گذارند و نه تنها با بیان پیچیدگی‌های مالی مهم، بلکه با مثال زدن و مشارکت در شیوه‌های مالی سودمند می‌توانند کودکان خود را به انجام امور مالی تشویق کنند. آنها می‌توانند با انتقال دانش مالی، شایستگی‌های ضروری و اصول اساسی اقتصادی به فرزندان خود، آنها را با ابزارهای لازم برای دستیابی به ثبات مالی بلندمدت توانمند کنند (لیو[6]، ۲۰۲۴).

1. Mulyani
2. Kuchkarov
3. Fany'mah
4. Mufidah
5. Harahap
6. Liu

خانواده‌ها به روشی معین برای انتقال دانش اقتصادی به کودکان خود برنامه‌ریزی می‌کنند و آموزش‌هایی را در راستای شکل‌دهی به رفتار و نگرش اقتصادی کودکان خود، ارائه می‌دهند. آنها با تشـــویق سخت‌کوشی در یافتن، مدیریت و اســـتفاده از امور مالی خانواده و گفت‌وگو با کودک، مســـئولیت‌پذیری اقتصادی فرزند خود را رشـــد می‌دهند. آموزش‌های آنها بر چگونگی مدیریت مناسب پول، رفتار کودکان در هنگام مصرف و پس انداز تأثیر دارد و به کودکان کمک می‌کند تا عادت‌های مالی مســـتحکمی ایجاد کنند که در آینده از آن بهره‌مند شوند (آنگرینی[1] و همکاران، ۲۰۲۳).

بنابراین با توجه به همهٔ این موارد، والدین باید با به اشتراک‌گذاری تجارب مالی خود با کودکان، مشـــارکت‌دادن آنها در تصمیم‌گیری‌ها و بحث و گفت‌وگوی مالی مناســـب سنشـــان برای تربیت اقتصادی آنها تلاش کنند (لوبارون ـ بلک[2] و همکاران، ۲۰۲۳). ازآنجاکه تربیت اقتصادی در خانواده ضمن تأثیر بر ســـواد اقتصادی، به ایجاد یک ســـبک زندگی به فرد کمک می‌کند و تأثیر محیط خانواده فراتر از شـــکل‌گیری عادت است، لازم اســـت در این فرایند از نمونه‌ها و تجربه‌های عملی بیشتری در زندگی روزمرهٔ خانوادگی استفاده شود. چراکه عادت، منجر به شکل‌گیری نگرش‌ها و الگوهای عملی می‌شـــود و جامعه‌پذیری اقتصادی کودکان ارتباط بسیار نزدیکی با کارکرد خانواده در فراهم‌کردن اطلاعات، توانایی‌ها و دیدگاه‌های اقتصادی دارد. لازم است والدین، به عنوان عاملی محرک در انتقال دانش خود به نســـل بعدی بینش آنهـــا را از راه تجربی یا از آموزش مهارت‌ها و شایستگی‌ها توسعه دهند (انصیاری[3] و حسبی[4]، ۲۰۲۴).

یکی از مهم‌ترین آموزش‌های اقتصادی خانواده، کمک به فرزندان در تعیین رفتار مصرفی و مولد اســـت. خانواده می‌تواند با تعامل در فعالیت‌های روزمره، اعضای خود را تحت‌تأثیر قرار دهد و یک الگوی آموزشی منحصر به‌فرد را برای فرزندان خود در ایجاد عادات پس‌انداز کردن، ترویج اولویت‌ها و ایجاد ایده‌های جدید رشد دهد. والدین می‌توانند آموزش‌های خانوادگی داشته باشند که هدف آن شکل‌دادن به رفتار و نگرش کودکان در بُعد اقتصادی، حفظ دارایی اعضا و رشد و تلاش صحیح در زمینهٔ کسب و کار باشد. بنابراین، انتقال دانش و آموزش به‌وسیلهٔ خانواده، بینش‌های ارزشمندی ارائه می‌کند که می‌تواند در فعالیت‌های روزانه مورد استفاده قرار گیرد (اندو، ۲۰۲۳).

والدین می‌توانند هم به‌طـــور صریح با ارتباطات مالی هدفمند و هم به‌طور ضمنی با تعاملات روزمـــرهٔ خانوادگی، به تربیت اقتصادی فرزندان خود بپردازند. آنها می‌توانند با تشـــویق و آموزش کودکان دربارهٔ موضوعات مدیریت مالی مانند بودجه‌بندی، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری در دوران اولیهٔ

1. Anggraini
2. LeBaron-Black
3. Ansiayri
4. Hasbi

زندگی آنها و مهم‌تر از همه، درگیرکردن کودکان در گفت‌وگوهای باز مالی خانواده، دانش مالی آنها را افزایش دهند و رفتار مالی کوتاه مدت و بلند مدت کودکان را بهبود بخشند. در واقع کودکان به‌طور ضمنی با مشاهدهٔ رفتار مالی، نگرش، انباشت دارایی، مخارج، پس‌انداز کردن و رفتار سرمایه‌گذاری والدین را یاد می‌گیرند. والدین می‌توانند با مشارکت دادن کودکان در پس‌انداز، تصمیم‌گیری‌های مالی، امور مالی خانواده و شخصی و با راهنمایی و حمایت، نقش مهمی در شکل‌دادن به نگرش‌ها و رفتار مالی آنها ایفا کنند (عبدالغفور[1] و اختر[2]، ۲۰۲۴). آنها می‌توانند با آموزش مستقیم دانش مالی و به اشتراک‌گذاشتن آگاهانه و ناخودآگاه هنجارها و انتظارات مالی خود به سه روش مدل‌سازی، مباحثه و یادگیری تجربی فرزندان خود را در امور مالی آموزش دهند (اندو ، ۲۰۲۳). به‌عبارتی اصول مالی را با روش‌های تعاملی و محاوره‌ای به فرزندان خود بیاموزند (لوباورن بلک، ۲۰۲۳)، و با روش‌های آموزش کلامی (توضیح، داستان، گفتگو، پرسش و پاسخ) و غیرکلامی (تشویق و تنبیه)، آگاهی، اراده، عواطف و نگرش فرزندان خود را تحت‌تأثیر قرار دهند (کوچکاروف،۲۰۲۱).

پیشنهادهای کاربردی

این پژوهش، به بررسی وضع موجود تربیت اقتصادی در خانواده‌ها می‌پردازد و نیازمند آن است که در وضعیت مطلوب برای تربیت اقتصادی کودکان، از حضور والدین به‌عنوان یک سرمایه و منبع آموزشی مناسب استفاده شود و نقش اساسی تربیتی والدین در زمینهٔ اقتصادی در حاشیه قرار نگیرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود:

۱. کودکان در امور اقتصادی خانواده مشارکت داده شوند و رفتارهای اقتصادی را از راه آموزش‌های غیررسمی و رسمی در خانواده بیاموزند. والدین باید با مشارکت دادن مستقیم فرزندان در امور اقتصادی خانواده، زمینه را برای تربیت اقتصادی آنها فراهم کنند. والدین باید احترام به پول، یعنی دستمزد والدین را به فرزندانشان بیاموزند و از آنها بخواهند که صرفه‌جو باشند، کار کنند و از درآمد آن لذت ببرند. مشارکت در مدیریت اقتصادی خانواده اهمیت زیادی دارد. کودک باید بداند والدینش کجا و با چه سختی کار می‌کنند تا به درآمد مالی برسند.

۲. رشد جامع‌نگری و افزایش دیدگاه والدین در امور اقتصادی: اگرچه والدین هر کدام تلاش می‌کردند کنش و منش اقتصادی را در کودکان خود ایجاد کنند اما آنچه در مصاحبه‌ها مشهود بود بی‌توجهی به وضعیت اقتصادی جامعه و اتفاقات پیرامونی کودکان بود. اگرچه کودکان در این سنین هنوز در مرحلهٔ ارتباط با دنیای بزرگسالان نیستند اما حداقل می‌توان

1. Abdul Ghafoor
2. Akhtar

ایـــن جامع‌نگری را در آنها ایجاد نمود که بین پس‌اندازهای اندک خود و وضعیت اقتصادی جامعه ارتباطی ببینند و این نیازمند آموزش والدین در این زمینه است.

۳. اصـــلاح نگرش والدین در زمینه درآمد داشـــتن و پرورش روحیـــۀ کارآفرینی در کودکان: با توجه به اینکه اکثر والدین کار کردن کودکان خود را در این ســـن ناپســـند می‌دانستند، این وظیفۀ نظام آموزشـــی است که تلاش کند و تابوی «بچۀ ما نیازی به کار کردن ندارد» را از بین ببرد. چراکه والدین کار کردن و کسب درآمد را برای کودکان خود خیلی مناسب نمی‌دانســـتند و آن را نشـــانه‌ای از تنگ‌دستی خانواده می‌دانســـتند. لازم است با برگزاری کارگاه‌های آموزش خانواده در این زمینه، اقدامات لازم را انجام داد و فرهنگ‌سازی کرد که نه‌تنها کار کردن در کودکی و کســـب درآمد در سنین پایین ایرادی ندارد، بلکه لازم است زمینۀ درآمدزایی را برای آنان فراهم کرد.

۴. آموزش خانواده‌ها در مدیریت پول در سطوح بالاتر: همان‌طور که در نتایج پژوهش مشهود بود، والدین مدیریت پول و حفظ آن‌را به فرزندشان آموزش می‌دادند اما اطلاعاتشان محدود بود. آنها با چگونگی سرمایه‌گذاری اصولی پول که هم ارزش آن حفظ شود و هم افزایش یابد آشـــنا نبودند. لازم است در این زمینه دوره‌هایی از سوی انجمن اولیا و مربیان برای والدین برگزار شود.

۵. درنهایت از آنجا که فرهنگ خانواده متأثر از فرهنگ جامعۀ بزرگ‌تر اســـت و این پژوهش در شهرســـتان کازرون صورت گرفته اســـت، شهرستانی که به داشـــتن مردمانی مقتصد و صرفه‌جو معروف اســـت، لازم است که این پژوهش در شهرستان‌ها و فرهنگ‌های دیگر نیز اجرا و نتایج مورد مقایسه و بررسی قرار گیرد.

منابع و مآخذ

REFERENCES

بشـــیریان، سمیه؛ سلیمان‌پور عمران، محبوبه و افراســـیابی، رویا. (۱۴۰۱). شناسایی شاخص‌های موثر بر تربیت اقتصادی با رویکرد کارآفرینی در دورهٔ ابتدایی آموزش و پرورش خراسان شمالی. *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۱۹(۴۷)، ۱۴۹-۱۶۰.

بهمنی، ندا؛ آراســـتی، زهرا و حسینی، ســـید رســـول. (۱۳۹۶). آموزش کارآفرینی در مقطع ابتدایی با هدف تقویت نگرش کارآفرینانه. *نشریه توسعه کارآفرینی*، ۱۰(۴)، ۵۵۵-۵۷۴. Doi: 10.22059/JED.2018.214252.651935

رشـــید، خسرو؛ حسسینی اصل نظرلو، مریم؛ یعقوبی، ابوالقاســـم و کرد نوقابی، رسول. (۱۳۹۶). شناسایی مؤلفه‌های اساسی تربیت کودک بر اساس دیدگاه والدین ایرانی. *خانواده‌پژوهی*، ۱۳(۲)، ۲۱۵-۲۳۶.

رنجبر، هادی؛ حقدوســـت، علی‌اکبر؛ صلصالی، مهوش؛ خوشدل، علیرضا؛ ســـلیمانی، محمدعلی و بهرامی، نسیم. (۱۳۹۱). نمونه‌گیری در پژوهش‌های کیفی: راهنمایی برای شروع. *پژوهش علوم سلامت و نظامی*، ۱۰(۳)، ۲۳۸-۲۵۰.

شـــاه‌ملکی، میثم؛ ملکی، حســـن؛ قادری، مصطفی و مصباحی‌مقدم، غلامرضا. (۱۴۰۲). سنتزپژوهی شاخصها و مؤلفه‌های برنامه‌درسی تربیت اقتصادی. *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۲۰(۷۶)، ۵۲-۶۶.

عباســـی‌فر، حسین و نخلی، سیدرضا. (۱۳۹۱). نقش رســـانه‌ها در تربیت اقتصادی و مصرف مردم. *ماهنامه علمی تخصصی صدای جمهوری اسلامی ایران*، ۱۱(۶۸)، ۶۷-۷۷.

علوی، ســـید انور. (۱۴۰۳). وظیفه معرفت‌بخشـــی والدین در تربیت اقتصادی فرزندان از دیدگاه قرآن و حدیث. *دو فصلنامه علمی تخصصی مطالعات علوم حدیث*، ۱۲(۲)، ۶۹-۹۴ .

مطهری، محمد لطیف و نیکخو امیری، ناصر. (۱۴۰۲). بررسی فقهی تربیت اقتصادی فرزندان از منظر قرآن و حدیث. *مطالعات فقه تربیتی*، ۱۰(۱۹)، ۵۷-۸۳.

Abdul Ghafoor, K., & Akhtar, M. (2024). Parents' financial socialization or socioeconomic characteristics: Which has more influence on Gen-Z's financial wellbeing?. *Humanities and Social Sciences Communications, 11*(1), 1-16.

Anggraini, S., Pramika, D., & Aradea, R. (2023). The influence of family economic education on consumptive behavior of students. *Economic Education Analysis Journal*, *12*(1), 33-43.

Ansiayri, M. U., & Hasbi, (2024). Influence of parental socioeconomic status and pocket money management on parental involvement through financial self-efficacy. *International Journal of Education Vocational and Social Science*, *3*(1),455-472.

Axelsson, K., Hägglund, S., & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial learning in education preschool as a take-off for the entrepreneurial self. *Journal of Education and Training*, *2*(2), 40-58.

Chowa, G. A. N., & Despard, M. R. (2014). The influence of parental financial socialization on youth's financial behavior: Evidence from Ghana. *Journal of Family and Economic Issues*, *35*(3), 376–389.

Elonge, M. (2013). An evaluation of financial literacy in elementary schools toward financial education enhancement: A case study of Baltimore public schools. *Literacy Information and Computer Educational Journal*, *4*(4), 1283-1291.

Fany'mah, H., & Mufidah, K. (2024). Socialization about importance save since early. *Kontribusia: Research Dissemination for Community Development*, *7*(1), 25-28.

Gudmunson, C. G., & Danes, S. M. (2011). Family financial socialization: Theory and critical review. *Journal of Family and Economic Issues*, *32*(4), 644-667.

Harahap M. A. K., Ausat, A. M. A., Sutrisno, S., Suherlan, S., & Azzaakiyyah, H. K. (2023). Analyse the role of family in entrepreneurship education: Effective support and assistance. *Journal on Education 5*(4),14563-14570.

Inanna, I. I., Pirayanti, P., Nurdiana, N., Hasan, M., & Tenri Ampa, A. (2023). Analysis af informal economic education based on local potential in seaweed farming communities in Pabiringa Village,

Jeneponto Regency. *International Journal of Applied Economics, Accounting and Management (IJAEAM),1*(1), 51-72.

Jorgensen, B. L., & Savla, J. (2010). Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization. *Family Relations, 59*(4), 465-478.

Jung, E. (2021). *Examining the relationships among parental financial socialization, financial capability, financial behavior, and financial well-being in lower-income and higher-income young adults.* Doctoral dissertation, University of Kansas.

Kołodziej, S., Lato, K., & Szymańska, M . (2014).The role of parental influences on the economic socialization of children .*Problems of Education in the 21st Century*, *58*, 99.

Kuchkarov, X. (2021). The role of economic education in the family. *TJE-Tematics Journal of Education*, *6*(1),107-121.

LeBaron, A., Hill, J. E., Rosa, C. M., & Marks, L. D. (2018). Teaching children about money: Prospective parenting ideas from undergraduate students. *Journal of Financial Counseling and Planning*, *29*(2), 259-271.

LeBaron-Black, A. B., Curran, M. A., Hill, E. J., Toomey, R. B., Speirs, K. E., & Freeh, M. E. (2023). Talk is cheap: Parent financial socialization and emerging adult financial well-being. *Family Relations*, *An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies, 72*(3), 1201-1219. https://doi.org/10.1111/fare.12751

Liu, P. (2024). How does parental education affect consumer financial literacy? Evidence from the USA. *Asian Journal of Education and Social Studies*, *50*(6), 573-590. DOI: 10.9734/ajess/2024/v50i61433

Mulyani, R., Thomas, P., & Widiyanto, W. (2018). The influence of student consumption, social status of family, the economic parent status, and the economic education of family to consumption behavior. *Journal of Economic Education*, *7*(1), 24-30.

Narmaditya, B. S., Sahid, S., & Hussin, M. (2023). How does family economic education foster students' economic behavior? The mediating role of economic and entrepreneurial literacy. *Heliyon*, *9*(5).

Ndou, A. (2023a). Parental financial socialization and socioeconomic status. *Financial Studies*, *27*(1), 139-158.

Ndou, A. (2023b). The interplay of parental financial behaviour and financial literacy and the moderating effects of parental income. *Global Business & Finance Review (GBFR)*, *28*(6), 145-158.

Nugraheni, R., & Sudarno, M. S. (2023). The influence of family finance socialization and financial technology literacy on financial behavior. *Economic Education Analysis Journal*, *12*(2),73-82.

Pahlevan Sharif, S., & Naghavi, N. (2020). Family financial socialization, financial information seeking behavior and financial literacy among youth. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, *12*(2), 163-181.

Prima, A. F., Wahjoedi, & Haryono, A. (2023). Informal economic education based on local values of the Samin society. *Journal of Applied Business, Taxation and Economics Research*, *2*(6), 638-645.

Srikarn, P. (2022). *Impact of parental financial socialization on individual's retirement savings*. Master's Thesis, Georgetown University.

Srinahyanti, S., Damanik, S. H., & Suharianto, J. (2023). The exigency of financial literacy for young children: Literature review. In *Proceedings of the 5th International Conference on Innovation in Education, Science, and Culture, ICIESC 2023,* 24 October 2023, Medan, Indonesia.

Tylor, Z. W., Serna, K. L., Eguiluz, L., & Marois, M. (2024). Through their fingers like water: How community college students view family as sources of financial education. *Community College Journal of Research and Practice*, *48*(2),88-104.

Zhao, H., & Zhang, L. (2020). Talking money at home: The value of family financial socialization. *International Journal of Bank Marketing*, *38*(7), 1617-1634.

Quarterly Journal of
Family and Research

Family and the Economic Education of Primary School Students: A Case Study of Kazerun County

P. Mashayekh, Ph.D.[1]

Abstract

The present study aimed to investigate the components of economic education from the perspective of parents of primary school students in Kazerun. A sequential-exploratory mixed-methods design was utilized. Data were collected through interviews and questionnaires, both of which demonstrated confirmed validity and reliability. The statistical population included parents of students in grades 4 to 6. For the qualitative phase, 22 parents were selected via purposive sampling until theoretical saturation. In the quantitative phase, 330 parents were selected via cluster random sampling based on the Krejcie and Morgan table. Interview data were analyzed using Colaizzi's seven-step method, yielding 127 initial codes and 59 secondary codes. Data were validated using second-order Confirmatory Factor Analysis. Results identified two main components of economic education: "Economic Insight" and "Economic Action." In the insight dimension, parents taught children about livelihood management, economic resilience, and saving. In the action dimension, they encouraged economic optimism, acceptance of current conditions, and entrepreneurship.

Keywords: **Family, economic education, school, parents**

Date received: June 24, 2023 **Date accepted:** Feb. 19, 2024

1. Assistant Professor, Department of Education, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran.
E-mail: pary.mashayekh@iau.ac.ir